

GANDHI OG KRISTENDOMMEN

AV PASTOR H. BJERRUM

For at sige det strax: Gandhi var ikke Kristen. Nu efter hans Død har mange Hinduer og Muhammedanere sammenlignet ham med Kristus, baade i hans Liv og Død, ja, en kristen Minister i Indien gaar endog saa vidt, at han udtaler: «Gandhi kan siges at være den ypperste Kristne efter Kristus. Aldrig nogensinde før er menneskelig Storhed naaet saa højt som i Gandhis Personlighed. Det kan være Aartusinder, før en Mand af hans Lige bliver født igen her paa Jorden.» — Mange har altsaa uden videre regnet ham for at være Kristen. Man har peget paa Inderligheden af hans Gudsforhold, som uden Tvivl var inderligere end de fleste Kristnes; man har peget paa, at hans etiske Principper og Idealer var i nøje Overensstemmelse med de Principper og Idealer, der er nedlagt i Bjærgprædikenen; man har endelig peget paa, at han virkelig konsekvent fastholdt og gennemførte disse Principper baade i sit Liv og i sin politiske Virksomhed, hvor det ellers har været almindeligt, at Kristne bøjede af og erklærede, at disse Principper er utopiske og ikke egner seg til at anvendes i Livets praktiske Virkelighed.

Man maatte altsaa indrømme, at Gandhi var bedre end mangan, ja, end de fleste Kristne; hvorfor skulde man da ikke honorere ham med at kalde ham Kristen? Men hertil maa det siges, at det ikke er en Ærestitel at blive regnet for Kristen, og at det er en Misforstaaelse at mene, at en Kristen som saadan skulde være noget mere eller bedre end andre Mennesker eller at en ikke-Kristen skulde være et ringere eller daarligere Menneske end en Kristen.

Gandhi skar igennem al den Snak om, at han skulde være Kristen, og erklærede kategorisk, at han altid havde været og altid vilde vedblive at være Hindu.

Han var opvoxt i et ortodox Hinduhjem. Han tilhørte Vaisia-Kasten. Hans Moder var omhyggelig i Overholdelsen af alle de religiøse Pligter, som er paalagt alle fromme Hinduer og opdrog sine Børn i den samme Fromhed. Hun var meget bekymret, da den unge Gandhi vilde rejse til England for at afslutte sine juridiske Studier (hans Fader var død allerede dengang), og tillod ham ikke at rejse, før han havde aflagt et højtideligt Løfte om at afholde sig fra Kød, Alkohol og Kvinder.

Han hørte til Vaishnava-Sekten indenfor Hinduismen, og det var Familiens Sædvane regelmæssigt at besøge det lokale Vishnutempel for at tilbede der. Men han følte hverken Trang eller Lyst dertil; desuden frastødtes han af al Tempels «Glitter og Pomp». Tilmed hørte han, at der var Tempelpiger knyttet til Templet, og dermed tabte han al Interesse for Tempeldyrkelse. — Derimod kom hans gamle Barnepige, som havde været i hans Hjem i mange Aar, til at betyde mere for ham. Han nærede stor Frygt for Spøgelse og onde Aander, og hun anbefalede ham som et ufejlbarligt Middel at opramse alle Ramas Navne, hvad han da ogsaa gjorde, uden at det dog hjalp ham stort. — Hele Livet igennem var hans Fromhed særlig knyttet til Rama, og hans kæreste Læsning var Tulasi Das's Hindi Ramayana, som han ansaa for den ypperste Bog i al Fromhedslitteraturen.

I sine unge Dage vænnedes han til at være tolerant overfor de forskellige Religioner. Hans Fader havde ofte Besøg af muhammedanske og Parsi Venner, og Drengen littede med Interesse til deres religiøse Samtaler. — Kun Kristendommen tiltalte ham ikke. Han hørte kristne Prædikanter staa paa Gadehjørnet nær ved Skolen og raillere over Hinduernes Overtro og deres Guddomme. Desuden blev det rygtevis sagt, at Folk, der vilde være Kristne, blev tvungne til at spise Oxekød og drikke Alkohol, samt at de klædte sig i europæisk Dragt.

Gud havde han ikke megen Brug for i denne Periode. En Overgang var han nærmest Ateist. «Men (siger han i sin Bog: Mine Forsøg med Sandheden) der var én Ting, som slog dyb Rod i mig, nemlig den Overbevisning, at Moralen danner Grundlaget for alt, og at Sandheden er det centrale i al Moralitet. Sandheden blev mit ene og store Maal og voxede i Betydning Dag for Dag.»

Da han var i England, blev det ham anbefalet at læse Bibelen. Han begyndte forfra; men ganske naturligt kom han ikke ret langt. Anderledes blev det, da han tog fat paa det nye Testamente. Særlig Bjærgprædikenen gjorde et stærkt Indtryk paa ham. — Ved den Tid havde han allerede lagt Ateismens Ørken bag sig. Gud var bleven en Virkelighed for ham. Han følte dybt, hvordan Gud ved flere Lejligheder havde grebet ind og havde forhindret ham i at falde i Synd. «Naar Hjælp og Trøst slaar fejl (siger han), føler jeg, at der paa en eller anden Maade kommer Hjælp, jeg ved ikke hvorfra; Bøn og Tilbedelse er ikke Overtro; det er Handlinger, der er mere virkelige for mig end at spise og drikke. Uden Overdrivelse kan jeg sige, at Forholdet til Gud er det eneste virkelige, alt andet er uvirkeligt.»

I den Tid, da han var i Sydafrika, kom han i Forbindelse med flere kristne Venner, som han satte megen Pris paa. De fik ham ogsaa overtalt til at tage Del i en Række Møder (en 'convention'), som den bekendte Andrew Murray var Leder af. Paa Forhaand erklærede han overfor disse sine kristne Venner: «Intet skal hindre mig i at slutte mig til Kristendommen, saa snart jeg føler mig drevet dertil. Allerede for lang Tid siden har jeg gjort mig det til Regel altid at følge den indre Stemme. Jeg vilde ikke kunne handle imod den.» (Man kan her sammenligne med Sokrates's daimon) — Møderne varede i 3 Dage; mange bad for ham. Han blev grebet af den dybe Alvor hos Mødedeltagerne, og nogle af Salmerne satte han stor Pris paa. Men han kunde ikke faa sig selv til at tro, at han kun kunde frelses og blive salig, dersom han blev Kristen, ej heller, at Jesus ved sin Død havde forsonet al Verdens Synder, maaske nok i overført Forstand, men ikke bogstaveligt.

Han læste megen religiøs Literatur. Et overvældende Indtryk gjorde Tolstojs «Guds Rige er indeni eder» paa ham. Denne Bog kom til at betyde meget for hans Udvikling.

Han vedblev altsa at være Hindu. Men det var en eklektisk Hinduisme, han havde dannet sig. Noget saadant er jo ogsaa meget vel muligt indenfor Hinduismen, da den ikke kræver Tilslutning til bestemte Læresætninger.

«Min Religion er Hinduismen,» siger han. «Hinduismen er for mig Broderkærlighedens Religion og indeslutter det bedste af alle

de Religioner, jeg kender.» — Han havde sin Rod i Hinduismen; men alt, hvad han havde tilegnet sig andre Steder fra, i sine Tanker og i sit Liv, blev hans Ejendom, en Del af ham selv; han optog det i sig som noget, der havde Hjemstavnsret i hans egen Religion, d. v. s. Hinduismen. Saaledes gik det til, at alt, hvad han havde tilegnet sig af Jesu Ord og Tanker, af hans Liv og Gerning, blev for ham ikke noget, der hørte hjemme i en fremmed Religion. Han absorberede det, og følte det ikke som et fremmed Element.

Mange har sagt om Gandhi, at han i sig selv havde en saadan Aandskraft, at han af egen Kraft udrettede alt, hvad han gjorde. Dette benægtede han ganske bestemt. «Nej», sagde han, «jeg kan aldeles intet gøre af mig selv. Det er Gud, der giver Inspirationen og Kraften til det altsammen.» Bønnen var for ham den store Virkelighed. Ved at søge ind til Gud fandt han Lys i Vanskelighederne og Fornyelse af de sjælelige Kræfter.

Religionen gennemtrængte hele hans Liv og hans Virksomhed. Dér var Udgangspunktet for hans Politik. Hans Fædrelandskærlighed var religiøs. Hans Arbejde for de fattige og fortrykte ligesaa. Hans økonomiske, diætetiske og sociale Principper var udsprungne af hans dybe Religiøsitet. Det var hans Religion, der førte ham til at antage Princippet 'non-violent non-cooperation' for sin politiske Virksomhed, det, som han med et hjemmelavet Sanskrit Ord kaldte: satiagraha; nemlig 1. ikke at anvende Vold og 2. ikke at samvirke med det onde og usande.

Men hermed kommer vi til Gandhis første store religiøse Hovedprincip, nemlig Gud som Sandheden. Det er ikke tilfældigt, at han har givet sin Selvbiografi Titelen: Mine Forsøg med Sandheden. Han siger i Forordet: «Med Sandheden mener jeg ikke blot Sandhed i Ord, ogsaa i Tanker. Sandheden betyder den absolute Sandhed, det evige Princip, Gud. Jeg tilbeder Gud som Sandheden. Endnu har jeg ikke fundet ham, men jeg søger efter ham.» I sine senere Aar blev han mere og mere tilbøjelig til i Stedet for at sige: Gud er Sandheden, at vende det om og sige: Sandheden er Gud.

Den panteistiske Tankegang ligger ham i Blodet. Gud gennemtrænger alting; altsaa er alting guddommeligt. Der findes kun én Ting (ekam sat), nemlig Gud, Verdensaltet, Verdenssjælen: kun Gud er virkelig. Gandhi vilde tilføje: Gud er Sandheden og Kærlig-

heden. For os synes det ulogisk, at der under saadanne Forudsætninger overhovedet kan være Tale om Bøn og Samfund med Gud. Men en Hindu er i Stand til at sammenslutte meget i sit Tankeliv, som forekommer os inkommensurabelt. Gud er baade personlig og upersonlig (Udtryk, der forresten er en Hindu fremmed), baade immanent og transcendent; gennem Bøn og Meditation kan et Menneske meget vel komme i Forbindelse med Gud, og Gandhi selv havde rige Erfaringer herom.

Gandhis andet religiøse Hovedprincip var: «Gud er Kærlighed». Selv plejede han at bruge Udtrykket 'ahimsa', hvilket betyder: ikke at skade nogen; men han gav det negative Udtryk et positivt Indhold (i Lighed med Luthers Forklaring til Budene). Paa denne Maade bliver Ordet for ham synonymt med 'Kærlighed'. Paa engelsk vilde han ogsaa sige: Gud er Kærlighed. — Men han vilde ogsaa være parat til at vende det om og sige: Kærlighed er Gud; d. v. s. hvor Kærlighed er, der er Gud. — Kærlighed var Drivkraften i hans Liv. Fra sit Synspunkt vilde han lige saa vel sige: Gud er Drivkraften i mit Liv. Thi Gud er identisk med Kærlighed.

Gandhis Religion var en praktisk Religion. At elske Gud og at elske sin Næste var for ham et og det samme. De elendigste og fattigste var for ham en Aabenbaring af Gud. Han saa Gud i dem og han tog Ordene i Mat. 25 ganske bogstaveligt: Jeg var hungrig, tørstig, fremmed, nøgen, syg osv. Han følte Gud lide i alle disse stakkels Mennesker. Et særligt Navn havde han for Gud i denne Egenskab, nemlig Daridra Narayana, Fattiguden. Naar han havde set et særlig jammerligt udseende og nødlidende Menneske, plejede han at sige: jeg har haft et Syn af Daridra Narayana. Saadanne vilde han gøre alt for at hjælpe paa Fode. — Dette gjaldt især de 'Urørlige' (d. v. s. dem, som man bliver uren af at berøre), Pariaerne. «Urørligheden» var for ham den store Plet paa Hinduismen. Hans Maal var at rense Hinduismen for denne Skamplet. For ham var Pariaerne ikke urørlige; han adopterede endogsaa en lille Paria-pige; med Forkærlighed kaldte han dem «Guds Folk», Harijan, og sit Ugeblad kaldte han «Harijan», selvom han ogsaa behandlede mange andre Forhold i dette Blad. For denne Sags Skyld paadrog han sig bitter Modstand fra Braminernes Side. For at skaffe Harijan legal Ligestilling med andre Hinduer fastede han engang 21 Dage.

— Men nu er Pariaerne ogsaa bleven anerkendt som ligeberettigede Statsborgere og har Adgang til de fleste Hindutempler.

I sin Kamp mod Uretten og for Freden benyttede han aldrig voldelige Midler. Ikke at sætte sig op imod det onde, at gengælde ondt med godt, hellere lide ondt end gøre ondt, saadan var hans Princip. Han anvendte dette Princip allerede i Sydafrika, hvor han paa den Maade ret hurtigt fik Regeringen til at afskaffe en uretfærdig Beskatning af Inderne. I Indien var Opgaven vanskeligere, da de store Folkemasser ikke saa let lod sig kontrollere; men i det lange Løb lykkedes det alligevel, og det var ad den Vej, at han førte Inderne frem til Selvstændighed.

Fastens Betydning og Magt har vi i Europa vanskelig ved at forstaa. At paalægge sig selv Bod for en eller anden, hans egen eller andres, Forseelse, var noget, Gandhi gjorde allerede i sine ganske unge Dage. Faste indgik ogsaa som et Middel for ham til Selvkontrol. Men naar vi taler om Gandhis Faste, da tænker vi mest paa de Faste, som han paalagde sig enten paa Grund af andres Forseelser, saaledes at de skulde komme til Erkendelse af det onde, de havde gjort, eller for at vække Regeringen og andre til Forstaelse af, hvor alvorlig den Sag var, som han kæmpede for. I Begyndelsen lykkedes det ham ikke altid overfor Regeringen; men senere, efter som hans Anseelse voxede, har hans Faste uvægerligt baaret Frugt, og da ganske særligt de to sidste, i Begyndelsen af September 1947 og i Januar 1948, da han fastede for at stifte Fred mellem Hinduer og Muhammedanere.

Gandhi har mere end nogen anden gennem sit Liv og Virke været Redskab til at bane Vej for Evangeliet. — Man kunde tænke sig, at naar Gandhi saa stærkt fordømmer den vesterlandske Civilisation og fraraader Folk at forlade deres fædrene Religion uden at have et bestemt Kald dertil fra Gud, vilde der i hans Spor følge Tilbagegang for Kristendommen. Dette er imidlertid ikke Tilfældet. Det viser sig tværtimod, at hvor Gandhis Indflydelse har været størst, der har der ogsaa været mest Iver efter at lytte til Evangeliet. Gandhis Person, hans Virksomhed og hans Budskab har netop bragt Folk til at henvende deres Tanker paa Jesus, fordi der hos ham er saa meget, der minder om Jesus. Ikke at øve Vold, ikke gaa paa Akkord med det onde, at paatage sig frivillig Lidelse for

andre, at andres Synd bliver en Lidelse for en selv; at tage sig af, ja, identificere sig med de fortrykte i Samfundet, — alt dette leder uvilkaarligt Tankerne hen paa Jesus. Desuden har mange Begivenheder og Forhold i Gandhis Liv bragt Mennesker til at se Paralleller i Jesu Liv, men dette hænger sammen med, at Gandhi har gaaet i Lære hos Jesus, og derigennem har han været en Hjælp for Mennesker til at faa Forstaaelse af Evangeliet. Da Gandhi stod for Retten i 1922, rettedes Folks Tanker uvilkaarligt hen paa den Rets-scene, der skildres i Evangelierne: Jesus for Pilatus. — Gennem mange Begivenheder i Gandhis Liv kom Folk klart til at forstaa, at Lidelse ikke behøver at være en Følge af Synder, man har begaaet i en tidligere Tilværelse, men at den meget vel kan være stedfortrædende, eller at den kan være en Lidelse, man paatager sig for andres Skyld. — I Gandhis Liv saa de, hvilken Byrde Menneskers Fejl og Synd kan være for en anden. — Gandhis Liv har bragt Mennesker til at tænke, ikke paa Buddha eller Krishna eller Rama, men paa Jesus. — Da Spørgsmaalet om «non-violent non-cooperation» kom op til Forhandling ved Kongressen i Delhi, erklærede en af Mødedeltagerne: «Jeg er en Modstander af denne «non-violent non-cooperation», og jeg spørger: er denne Lære hinduisk? Nej! Er den da muhammedansk? Nej og atter nej! Jeg skal sige, hvad den er. Det er en kristen Lære. Derfor er jeg imod den.» Det var hele hans Argument. Men Flertallet fulgte alligevel Gandhi.

Mahatma Gandhi var en Fredens Mand, og den stærke Spænding mellem Hinduer og Muhammedanere pinte ham usigeligt. Han vilde, at der skulde gøres Ret og Skel til begge Sider, og hans sidste Faste havde ogsaa til Følge, at der blev givet de nødvendige Indrømmelser, saaledes at der skabtes Fred mellem de to Partier.

Men indenfor Hinduerne var der en Gruppe, der nærede et uforsonligt Had til Muhammedanerne og ikke vilde finde sig i, at der blev gjort nogen Indrømmelser overfor dem. — Det var en ung Fanatiker fra denne gruppe, der sendte Gandhi den dræpende kugle.

Mahatma Gandhi er død, uimodsagt Aarhundredets største Mand og den største Inder siden Buddha og Asoka. Men hans Indflydelse er større nu end nogensinde. ^{2/} 30.1.48.

Maatte da hans Virke, hans Liv og Død, da ogsaa bidrage til at hjælpe Indiens Folk til at finde ind til Kristus!